

Krúdy Gyula

A HÍDON

Negyedik út

Szindbád, a hajós, midőn közeledni érezte halálát, elhatározta, hogy még egy utolsó utazásra indul, mielőtt elhagyná a sztambuli bazárt, ahol egy régi szőnyegen üldögélve, pipáját szívogatta. Eszébe jutott fiatalkorából egy város – völgyben és piros háztetőkkal, ahol a barna híd ódon ívei alatt színes kavicsok felett vágtat egy tiszta kis folyó, és Szindbád a híd kőpárkánya mellől álmodozva nézte a messziségben alvó kék erdőket... Ide kíváncszott még egyszer Szindbád, mielőtt utolsó pipáját kiszívta volna a régi szőnyegen; a kék erdőket látni a messziségben, és a híd lusta ívei alatt serényen utazgató folyót. Egy kőszent áll valahol a hídon, látni lehet onnan a kis cukrászboltot dohányszínű függőnyeivel, valamint kopott aranyos betűivel. A Marchali, mondják a töredezett betűk a boltocska felett, ahol Szindbád egykor sarkantyúját pengette, és a háromlábú biliárdasztal felett dákójára támaszkodva, kecsesen, könnyedén és ábrándosan álldogált, mert a cukrásznének barna szeme volt, barna haja volt. Sárgaborítékos regényt olvasott a kassza mellett, és midőn a tekegolyók futkározásukban megcsörrentek a zöld posztón, álmodozva, szórakozottan felpillantott a cukrászné a regényből. Ezért állott Szindbád dákójára támaszkodva minden délután a biliárd felett, és dús, puha haját titkon megigazította a kassza tükrében.

– Vajon él-e még Amália? – kérdezte Szindbád a sztambuli bazárban, és nemsokára útra kelt a piros tetők felé, ahol egy folyó szeli keresztül a várost, és a hídról álmodó erdőket látni.

A városka (amelyben Szindbád egykor katonáskodott) mintha mit sem változott volna. Némely vidéki város, a hegyek között, völgyekben, mintha századokig aludna, ha egyszer elalszik. A régi királyok okozták ezt, akik egyszer valamiért megharagudtak e helyre, és kegyes, termékeny pillantásukat levették a városkáról. Mit csináljon a városka, ha a király többé nem néz rá? Bánatában elalszik, és álomba merülve várja, amíg valamely királynak ismét odatéved a tekintete, hogy a városka megrázkódjon és felébredjen. A királyok még mindig haragudtak arra a városra, ahová Szindbád elutazott, mert a toronyórák is megállottak itt. Valami olyan időt mutattak az órák, amilyen talán soha sincs. A kapuk, amelyek többnyire a falba vésettek, az ajtók, amelyek halkán és csöndesen nyílnak sötétes folyosókra: bezárva. A sárkányfejű esőcsatornák felmondták a szolgálatot, az esővíz

másfelé csurog alá az ereszekről, és a kis boltok előtt ugyanazon fakó ostornyeleket rázogatja a szél. Egy téren valahol egy boltajtó nyikorogott, és egy kis csengő csilingelt, és Szindbádnak úgy tűnt fel, hogy huszonöt év előtt sötét esteiken ugyanígy sírdogált az ajtó, csengett a kis csengő gyertyáért, kőolajért járó cselédlányok keze alatt. Majd ablakokra bukkant, amelyekeken már akkor is – sarkantyús legény korában – lezárt szemű zsalugáterek foglaltak helyet. Már akkoriban eltűnődött ezeken a halott ablakokon, amelyeket sohasem nyit fel senki, és a por vastagon rakódik a zsalukra. Vajon mi lehet az ilyen ablakok mögött? Talán egy halott fekszik ott ravatalán, és sárga viaszgyertyák bágyadt, kékes párák közepette lobognak a koporsó körül. Vagy egy asszony alszik odabenn csöndesen, és valakiről hosszasan és édesdeden álmodik. Vagy talán egy kép függ a falon, a bezárt ablak mögött, valakinek a képe, akinek kedvéért örökös homályba borult a szoba... Szindbád így bandukolt végig a csendes városon, és egy utcasarkon hirtelen megállott, mert a közelben megszólalt egy öreg, pohos toronyka harangja, és mély hangon beleszólt a délutáni csöndbe. És mindjárt ezután valahol, valamerre katonák trombitáltak, és Szindbád sétatálcáját, mint egy kardot, hóna alá kapta, és bokázó, friss lépésekkel indult most már az A. Marchali-féle cukrászbolt felé, mint egykor hajdanában... Hátranézett, hogy miért nem csörögnek sarkantyúk a sarkán.

A. Marchali... A betűk aranyozása persze lekopott régen, de a dohányszínű függönyök az ablakon még a régié. A sáros út a régi híd felé kanyarodik, és a hídon csöndesen gurul egy szamaraskördé. Nagy fülű, kis szürke csacsi vékony lábszáraival serényen bandukol a kordé előtt, és piros szalag van a nyakában. Szindbád tünődve áll a cukrászbolt előtt, vajon bemenjen-e dicsősége, boldog szerelme színhelyére? Majd megnyomta a kilincset.

Szivarfüst és pörkölt kávé szaga fogadja odabent. Biliárdgolyók koccanását hallja, mintha az ő tiszteletére csörrentek volna össze a golyócskák, és egy fiatal tiszt nyugán, hanyag előkelőséggel, nyakánál kigombolt zubbonyban áll dákóra támaszkodva az asztal felett. Öreg, pápaszemes ember hajlik egy kávéfoltos újságlepedő fölé, és kis kalitkában valamely fekete madár gunnyaszt az ablak mellett. A kis kassza a régi helyén, és a Makart-csokrok ott állanak színes tartóikban, mintha azóta emberi kéz sem nyúlt volna hozzájuk.

Szindbád csöndesen, szinte visszafojtott lélegzettel ült helyén, és csodálkozott, hogy a piros és fehér golyócskák mily fürgén szaladoznak az új posztóval bevont biliárdasztalon. A görbe padlón megcsörren a fiatal tiszt sarkantyúja, és a kályha mellett halkan ketyeg egy faházikóba rejtett óra.

– Most már csak Amália hiányzik – gondolta magában Szindbád.

És a kassza mellett a piros függöny mintegy varázsszóra szét-

nyílt, és Amália fekete kötényben, kezében kávéscsészével a cukrászboltba lépett. A félcipőcskéje némileg kopott volt, de a szalagja friss és széles, a köténye pirossal volt beszegve, és frissen fésült barna hajában egy ezüsthézag villogott. Könnyed, alig hallható lépésekkel hozta a kávé Szindbád asztalához, és barna szemében kellemes kíváncsiság csillant meg a furcsa idegen láttára. Halkan, kedveskedve, simulékony, mély hangon kérdezte Szindbádot:

– Nos és hogyan tetszik önnek városunk?

Szindbád csendesen mosolygott, és kávéját kevergette. Igen, csakugyan ő az: Amália vagy legalábbis a lánya...

A kassza melletti asztalkán kis kézimunkakosár áll, és amint a cukrásznő elfoglalja helyét a kosár mellett, a függöny mögül óvatos, hosszúkás lépésekkel jön elő egy nagy szürke macska, amely, miután körülsétálta a biliárdasztalt, elfoglalta helyét úrnője lábánál, és baszusát megpödrötte.

– Igen, ő az! – ismételte Szindbád magában, és furcsa melegség szalad végig a mellén, és valami diadalmas örömet érez a szívében, mit talán akkor érzett, midőn sarkantyút pengetett a lábán, és a barna kis cukrásznő elöször keblére szorította.

A barna nőcske kezében piros és kék rózsákkal hímzett szövetdarab mozog, és a frissen fésült hajból mintha valami könnyű illat áradna szerteszéjjel. A kicsiny és rózsaszínű fül mellett göndörkés fürtöcskéiben libeg a barna haj, míg a finom, fehér orr tájékán, a hosszú pillájú szemek mellett könnyű kékes árnyék borong. A domború mell a selyemkötény alatt lágyan emelkedik, és a finom nyakon vékony aranylánc látszik.

A nyurga tiszt széles mozdulattal öltötte magára bő köpenyegét, sarkantyús lépései elzörögnek. A kopasz, pápaszemes emberke már előbb eltűnt észrevétlenül az újságlepedő mögül. Szindbád egyedül marad a cukrásznővel...

– Asszonyom, nem mutatná meg nekem azt a medaillont közelebről, amelyet a nyakában visel? – kérdezte Szindbád egy darab idő múlva.

A cukrásznő könnyen elpirult.

– Anyámtól örököltem, uram. Megboldogult édesanyámtól...

– Éppen azért kérem, mert Marchaliné asszony egykor nagyon jó ismerősöm volt.

Némi vonakodás után a Szindbád kezébe kerül a medaillon. Igen, megismeri. Ez volt az, amit a cukrásznőnek egykoron ajándékozott. Vajon benne van-e a régi kép...

Az ujjá reszket, midőn némi erőlködéssel felnyitja a medaillont. Odabent egy fakó arckép. Fiatal, mosolygó katona arcképe.

– Az apám képe. Katona korából való képe – mondja a barna kis cukrásznő.

Szindbád hosszasan, elmerengve, álmodozva nézte a saját képét a medaillonban. Nini, milyen furcsa bajusza volt akkor, és a haja milyen hullámos, mint egy fodrászé...

– Kérem – mondja a cukrászné.

Szindbád egy másodpercig fogva tartja a kis barna nőcske puha, bársonyos kezét a kezében.

– Férjes már? – kérdi.

– Igen, és két gyönyörű gyermekem van.

Szindbád szeretné a gyermekeket látni, de nem merészeli. A barna nőcske idegenkedve, haragosan húzódik az öreg idegentől, és borús homlokkal ül kézimunkája fölött.

Szindbád tehát ezután nemsokára elbúcsúzott A. Marchali cukrászboltjától, és a régi hídra ment, ahonnan sokáig elgondolkozva nézte az alkonyatban álmodozó messzi erdőségeket.

A folyó fürgén futott a híd álmos ívei alatt.

Aki legelőször éppen ezt az elbeszélést olvasva találkozik Krúdy Gyula művészetével, bizonyára mindjárt az alcímen fennakad, hiszen az sorozatosságra, ciklusra utal még akkor is, ha végigolvasva a művet, azt kerek, lezárt, önmagában is megálló történetnek érezzük. A megérzés nem is tévedés: Krúdy valóban többkötetnyi Szindbád-elbeszélést, sőt regényt is írt, és mindezek összegyűjtve egy bő nyolcszáz oldalas könyvben olvashatók. Szindbád neve azonban mást is felidéz: az *Ezeregyéjszaka* történeteinek egyik csokrát, a *tengerjáró Szindbád utazásait*. A hajós hét alkalommal hét nevezetes és kalandos utazását meséli el. Nyilván ez a fajta számszerűség is ihletője volt Krúdynak, ő azonban csupán öt elbeszélésének adott számított címet vagy alcímet, a továbbiakban felhagyott ezzel, bár végül az ő Szindbádja is kerek egész élet- és léttörténetet mesél el. A *Szindbád* voltaképpen regényszerű mű, még ha nem is a hagyományos, nálunk Jókai és Mikszáth által népszerűvé tett módon.

Krúdy azonban nem az *Ezeregyéjszaka* hősének történeteit folytatja, konkrét és jelképes értelemben sem teszi ezt. A legelső Szindbád-történet, a *Szindbád, a hajós (Első utazása)* legelső mondata szerint: „Szindbád, az ezeregyéjszakabeli hajós történetünk előtt körülbelül huszonöt esztendővel kis diák volt a határszéli algimnáziumban, a Kárpát alatt, valamint a legjobb valcertáncos a városka tánciskolájában.” Majd hamarosan azt is megtudhatjuk, mi indokolja a névválasztást, és hogy mi lesz az utazások indítóoka és célja: „Szindbád – akinek ez az álneve még abból az időből eredt, midőn az algimnázium növendékei az *Ezeregyéjszaka* tün-

dérmeséit olvasgatták, és maguknak hősöket választottak a rege alakjaiból – megnövekedett, széles vállú, deresedő férfiú lett, midőn egyszer eszébe jutott, hogy elmegy megkeresni ifjúkora emlékeit.”

Az első utak a Felvidékre vezetnek, a Poprád menti kisváros Podolin, itt volt az író gimnazista 1888–1891 között. A második-negyedik osztályokat végezte a helyi algimnáziumban, ahová azért küldték el Nyíregyházáról, hogy a németajkú környezetben a nyelvet is tanulja. A mondott években 10–13 esztendő s Krúdy, ha tehát ezekre az évekre emlékezne, az aligha lehetne az ifjúkor, még azt figyelembe véve sem, hogy korán érő típus volt, férfiként és íróként is: éppen 14 esztendő s, amikor első novellája megjelent. Mégis rendkívül fontosak a podolini évek: a Nyírség mellett ez a táj, az itt megszerzett élménykör lett nemcsak elindítója az irodalomban, hanem mindvégig egyik legfontosabb eleme munkásságának. A Szindbád-történetek sorát olvasva az is nyilvánvalóvá válik, hogy a felidézett emlékek az érettebb kamaszkorba és az ifjúkorba vezetnek vissza, s központi motívumuk a szerelem. Így van ez *A hídon* című elbeszélésben is, ahol a jelen és az emlék közti időtávolság szintén 25 évnyi, de a felidézett ifjú nem iskolás, hanem katonáskodik, még hozzá feltehetően tisztként. Ennyiből is látszik, hogy az adatokat, tényeket nem kell szó szerint vennünk. Szindbád először a kiskamasz fantáziavilágának választott hőse, majd a „deresedő férfiú” alakmása. Nem feltétlenül a tényszerű önéletrajz értelmében, hanem lélektanitudati síkon.

A Szindbád-elbeszélések közül csak a legelső – s azok se minden esetben – kötődnek közvetlenül is a hős ezeregyéjszakabeli eredetéhez. A *Negyedik útnak* a nyitómondata viszont akár a mesékben is szerepelhetne. De csak ez az egyetlen mondat. Ugyanis már a második mondat átvezet az európai kisvárosi miliőhöz, amelynek semmi keleties jellege nincs. Az eredeti Szindbád történeteire a cselekményesség, a kiélezett kalandok, életveszedelmek és sikeres megmenekülések a jellemzőek. Ez a mintegy ezer éve megformálódott mesehős minden kalandja után gazdagabban és sikeresebben tér meg övéihez, eszessége és szerencséje mindvégig segíti. Krúdy Szindbádjá nem ilyen, ő kifejezetten a századvég és a századelő Magyarországn, Monarchiájában, Európájában él. Nem hajós és kereskedő, hanem olyan „hajós”, aki keres: a szerelemben keresi az élet legfontosabb értékeit. Nem az anyagi, hanem a szellemi javak foglalkoztatják és hajtják újabb meg újabb kalandokra. E javak, értékek körébe ő bevonta az érzéseket, érzéketeket, hangulatokat is, bevonta az emlékezést, a tudat tudatos, félig tudatos és tudattalan rétegeit is.

Nem Freudtól tanulta ezt, nem is Bergsontól, bár sok a párhuzamosság közöttük, őt írói képességei vezették el a századelő új filozófiai és lélektani megfigyeléseihez hasonló tapasztalatokhoz és azok írói megformálásához.

A Szindbád-történetekhez 1915-ben írott *Tájékoztató* közép-pontjában a férfi–nő viszony, a szerelem és a szeretés, azaz a valakit, valamit szeretni fogalomköre áll. A kérdésre, hogy „Mégis, mit szeretett Szindbád?” – hosszú, érzelmes, biedermeieres hangulatú felsorolás a válasz, a következő összeggéssel: „Mindent szeretett, ami hazugság, illúzió, elképzelés, regény – ha egyszer rózsaszínű trikóban játszhatott volna a magasban a trapézen! – ha orgonista lehetett volna a hercegi kastélyban – ha gyóntatótáya a jezsuiták templomában! Keresett nőorvos Pesten vagy a nőnevelőben fiatal tanár! Éjjeli lámpa a Sacré Coeurben vagy nagybetű az imádságban, amelyet a nők kedvesekért mondanak a ferencieknél. Ablaküveg, amelyen át csókot küldenek, szentképcske a párna alatt, selyemszalag a vállfűzőben és rejtegetett költő, akinek műveit fiatal nők titkos helyen olvassák.

És mindenért hiába rajongott, amit életében elérni óhajtott. Nem vigasztalta a százhet nő, aki viszontszerette, aki képzelődésében kábult emlékezésbe ringatta, aki mindegyik hozott magával valami újat, alig megérthetőt és sohasem elfelejtetőt: egy hangot, egy mozdulatot, egy illatot, egy furcsa szót, egy sóhaj... Hisz még százhétnél több volt azoknak a nőknek a száma, akik Szindbád ábrándvilágában piros karikákon hintáztak. Akiiket mind szeretni szeretett volna.”

Don Juan volna tehát Szindbád? Igen is meg nem is. Amiként lényegesen eltér Krúdy hőse az ezeregyéjszakabelitől, eltér a Don Juan-mítosz változataitól is. Eltér egyrészt kisszerűségében, hétköznapiasságában. Szindbád kalandjaiban Don Juan-i értelemben sincs semmi különlegesség, semmi grandiózusosság. Színhelyük egy változó Európában mind furcsábban változatlanak mutatkozó birodalom, a Monarchia s még annak is a peremvidéke: a Felvidék északkeleti része, a Nyírség. Nem a mégiscsak világvárossá fejlődő főváros, hanem a peremvidék-ország peremvidéke. Itt nemcsak állni látszik az idő, hanem valóban meg is állt, némely város „mintha századokig aludna”, s e tájon „valami olyan időt mutattak az órák, amilyen talán soha sincs”. Ha az időre a változatlanóság a jellemző, az elmozdulás hiánya, a történet sem lehet igazán mozgalmas. És valóban, nem cselekményesek ezek az elbeszélések, s ami mégis megtörténik, gyakran éppen azt mutatja meg, hogy nem játszódhat le az, aminek le kellene játszódnia, ami várható lenne. Erre is példa lehet *A hídon*. S nem igazán utal Don Juan-típusra az sem, hogy Szindbád inkább csak

széptevő, romantikusan álmodozó ifjú, s erre a romantikára nosztalgikusan visszatekintő koravén férfi.

A hídon emlékezője egy Amália nevű hölgyre, a kisváros cukrásznőjére gondol vissza, őt próbálja felidézni-felkeresni. Kettejük viszonya látszólag egyértelmű: a lányával találkozhat ugyan csak már, de az nyakában hordja azt a medaillont, amelyben az ifjú katonatiszt Szindbád képe rejlik, s akit a viselője apjának tud. Így van-e valóban? Nem tudjuk meg, mert Szindbád nem fedi fel magát. Vajon miért? Hiszen a fiatalasszonynak két gyermeke is van. Ezek Szindbád unokái lennének? Ő szeretné is őket látni, de nem mer szólni. Szégyenkezés volna ez? Félelem attól, hogy kiköppen az álomvilágból? Kétkedés abban, hogy az ő lánya-e tényleg a mostani cukrásznő? Félelem a nem várt nagypapaságtól? Esetleg az író félelme az érzelgős-szokványos befejezéstől? Talán mindegyik lehetőség szerepet játszik, talán egyik sem. Az emlékező ugyan szerelmes volt Amáliába, de a felidézett édes emlék („midőn... először keblére szorította”) ellenére nem egyértelmű, hogy milyen is volt köztük a viszony. Csak platói módon ábrándoztak egymásról, vagy valóban lehet közös gyermekük? A „százhet nő” közé tartozott-e Amália, vagy pedig a „százhétnél több” közé, akiket Szindbád „mind szeretni szeretett volna”?

Nincs egyértelmű válasz. Alighanem az ifjú is többet álldogált a kis folyó barna hídján, ahonnan látni lehetett a cukrászboltot, mint bent a boltban. Talán nemcsak most, hanem hajdan is az volt az ő igazi helye: az álmodozás biztos pontja. Nem véletlenül vált ez a pont az elbeszélés címében a léthelyzet motívikus kifejezőjévé. A hídon mozdulatlanul állva az ifjú a szerelmét rejtő cukrászboltra s a messzi erdőkre, a rejtelmes jövőbe egyaránt nézhetett vizuális és képzetes értelemben is. A híd nemcsak kilátópont, hanem jelképes tárgy is: rajta lehet eljutni valahonnan valahová, például a vágyakozásból a megvalósulásba, a kamaszkorból a férfikorba, a jelenből a jövőbe. Huszonöt éve ezt jelentette Szindbád számára a híd, most pedig elsősorban a fordított útra utal, a jelenből vissza a múltba. Abból a jelenből, amely nem vált sem azonossá, sem rokonná az elképzelt jövővel, amelyhez képest a vágyakozó ifjúkor is értékekkel telítettebbnek mutatkozik.

A kisvárosban szinte semmi sem változott huszonöt év alatt. Miért is változott volna, amikor már több évszázados a mozdulatlanság. Pontosabban, nem változott semmi, ami tárgyias környezete volt Szindbád és Amália idilljének. Sem a városka, sem a folyó, sem a híd, sem a cukrászda, amely olyan volt, „mintha azóta emberi kéz sem nyúlt volna hozzájuk”. Ott volt egy szinte ugyanolyan fiatal tiszt is, aki később szótlanul távozott. De ott

volt-e vajon Szindbád is? A *Negyedik út* leírása teljesen reális, pedig hát alighanem képzeletbeli utazás ez: Szindbád-Krúdy a sztabuli-budapesti „bazarban” elgondolja, hogy milyen is lehet most az a hely, ahol ifjú volt, milyen is lehet egykori romantikus szerelme. Talán azért sem változott semmi negyedszázad alatt, mert a képzelet éppen ezt kívánta, ugyanazt a helyszínt akarta felidézni, s ugyanazt az Amáliát. Ez utóbbi azonban csak „majdnem” sikerülhetett egy ősi, de Krúdy által is kedvelt motívum révén: az egykor szeretett hölgy reinkarnációja a tulajdon lánya. Ám mindez csak látszatnak bizonyul – akár valóságosnak, akár elképzeltnek véljük a találkozást. A mai cukrászné kezdeti kedvessége idegenkedő, haragos magatartássá változik, amint személyessé válna a beszélgetés. Az elhunyt Amáliának van ifjú alakmása, ámde az öreg Szindbád nem tud fiatallává változni sem testben, sem lélekben. Látszólag minden olyan, mint huszonöt éve, csak éppen Szindbád nem. Ő ebben a cukrászdában már „öreg idegen”, aki talán jobban tette volna, ha be se megy „dicsősége, boldog szerelme színhelyére”. Ő már nem lehet olyan „fürgé”, mint a folyó, s most már nem „álmodozva nézte a messziségben alvó kék erdőket”, hanem „elgondolkozva nézte az alkonyatban álmodozó messzi erdősegeket”. Ez az alkonyat az ő életéé is: ne feledjük, hogy akkor indult erre az „utolsó” utazásra, amikor „közeledni érezte halálát”. S az alkonyati álmodozás elmosza azt a színességet is, amely az első bekezdésben jellemzi a felidézett várost, de nem számolja fel azt a zeneiséget, amely általában is jellemzi Krúdy prózáját, s amelyet gordonkahangnak szokás nevezni.

Mit is idéz fel a képzeletbeli?, valóságos? városka utcáit újra bejárva Szindbád? „A halott ablakokon” tűnődik, amelyek mögött vagy egy halott fekszik a ravatalán, vagy egy álmodó asszony alszik, vagy egy kép függ a falon, s azért az örökös homály. Aztán a cukrászdában megtudja, hogy Amália már meghalt. Az asszony a cukrászné, aki esetleg éppen az apjáról is ábrándozik, arról, akinek képe a nyakában lóg. A halott ablakokkal foglalkozó képzeleti játék motívumai visszatérésükkor nemcsak szükségszerűnek, hanem szorosan összetartozónak is mutatkoznak. Az ablakok mögött az emlékezés cukrászdája található. Az utcán szemlélődve a harang, a trombitaszó indította határozottan útnak Szindbádot. A cukrászdából távozva az álmodozás csöndjébe tér vissza, elégikusan tapasztalva meg, hogy ha semmi nem változott is, ő azért megöregedett. Többféle idő van tehát, s ezt is kifejezi a novella záróképének kettőssége: a mozdulatlanul szemlélődő férfi és a fürgén futó folyó.

Az első Szindbád-történetek 1911 legelején jelentek meg, A hí-

don 1911. február 15-én a Pesti Naplóban, majd következtek azok a Szindbád-kötetek, amelyek véglegessé tették írójuk beérkezését. Krúdy ezekkel az elbeszélésekkel talált igazán magára, „miksáthos” korszaka után most már csakis Krúdy-félék következnek. Ezt fejezi ki az is, hogy a Nyugat igen gyorsan s az 1911. május 16-i szám élére kiemelten közli Szép Ernő líraian azonosuló „kritikáját”, amely pontos jellemzés is: „Szindbádja az a magános, melankolikus hajós, aki nem viharos tengereken hánykolódik, nem a csodák s borzalmak tartományai felé evez, hanem a múlt holt vizein kalandoz álomszigetek között, bárkája fehér vitorláját nem tépik a szelek, csak a sóhaj rezegteti, egész messziről, mint egy búcsút lebegtető patyolatzsebkendő.” Kosztolányi Dezső pedig így jellemzi a második Szindbád-gyűjteményt: „Krúdy Gyula még ma is szimbolikus modern meséit rója, Szindbádnak, ennek az álmodó, különös, fáradt magyarnak a történetét. Nincsenek végén csattanós témái, ötletei sincsenek. Csak az élet gazdagsága az övé, az a kincs, hogy mindent másképpen lát, mint a többiek. Nem vették észre, hogy ennél az írónál minden fontos? A haldokló polgári és patriarchális élet misztériumát és ceremóniáját siratja. Talán innen gyógyíthatatlan melankóliája, az ősz színei. Ez a világ, amit ő álmodik, a bánatos, egyszerű frizurájú nőekkel, a kisvárosi alakokkal, a legendás hercegekkel, máris mese és történelem, a szemünk előtt sóhajt el innen.”

VASY GÉZA

KRÚDY GYULA (1878–1933) író, újságíró. Szatmári, podolini és nyíregyházi gimnáziumi tanulmányok után újságíró lett Debrecenben, Nagyváradon, majd 1897 tavaszától a fővárosban. Ugyanebben az évben jelent meg első novelláskönyve. Első felesége az írogató Spiegler Bella (1899), a második Várady Zsuzsa (1919). Rengeteget dolgozott, az egyik legtermékenyebb magyar író. Legfontosabb regényei: A vörös postakocsi (1914), Napraforgó (1918), Hét bagoly (1922). 1926 után sokat betegeskedett, és családjával egyre nehezebb anyagi körülmények között élt.